Українська мова

УДК 378.016:811.161.2’243:81’36

ІННОВАЦІЇ ТА ТРАДИЦІЇ В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ

INNOVATIONS AND TRADITIONS IN THE LANGUAGE TRAINING OF FOREIGN LISTENERS

Максименко Н.В.

ORCID:0000-0001-5880-9505

викладач навчально-наукового центру

підготовки іноземних слухачів

Полтавського державного медичного університету

У статті розглядається процес соціокультурної адаптації слухачів навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян під час оволодіння українською мовою. Визначається значення соціокультурної адаптації слухачів з огляду на визначені соціальними психологами закономірності процесу з формування мовної компетентності слухачів, а також з огляду вмотивованості інокомунікантів. Аналіз проблеми дозволив спрямувати соціокультурну компетентність іноземних громадян на подолання психологічних і мовних бар’єрів засобами краєзнавчих матеріалів в умовах дистанційного навчання. У статті демонструються можливості застосування матеріалу, пов’язаного з історією та культурою міста, де навчаються слухачі центру, у формі мультимедійних презентацій з використанням інтерактивних методів роботи, у формі віртуальних і реальних екскурсій. Досвід роботи у навчально-науковому центрі з підготовки іноземних громадян дозволив систематизувати аудиторну та позааудиторну роботу, скомпонувати сучасну методичну базу завдань і

запитань інформаційного та творчого характеру. На краєзнавчому матеріалі демонструються різні форми роботи: мовленнєві вправи, інтерактивні бесіди та завдання, екскурсії історичними місцями міста. Окрім соціальної культурної адаптації і задоволення культурних потреб такий підхід поглиблює професійні знання, надає можливість практичного використання опанованого матеріалу в реальному спілкуванні. Така форма роботи стає ефективною, оскільки продовжує теми практичного курсу української мови та фахових предметів і завдяки комплексній активності органів чуття людини розвиває комунікативні навички іноземних слухачів. Практична значущість матеріалів полягає у системному підході до формування соціокультурної компетентності іноземних громадян, а також у поєднанні психологічних знань з практичними навичками розвитку зв'язного усного та писемного мовлення слухачів, що вивчають мову країни, де вони живуть і навчаються. Матеріали статті можуть бути використані у роботі інокомунікантами на заняттях і самостійній роботі.

Ключеві слова: соціокультурна адаптація, мотиваційна підготовленість, компетентність, віртуальні екскурсії, інтерактивні методи.

Processes of socio-cultural adaptation during mastering the Ukrainian language by students of the training and research center for training foreign citizens are considered in the article. The importance of socio-cultural adaptation of students is determined taking into account the laws of the process of forming the language competence of students and the motivation of foreign communicators, which are determined by social psychologists. Possibilities of using material related to the history and culture of the city where the students of the center study, in the form of multimedia presentations using interactive methods of work, in the form of virtual and real tours are demonstrated in the article. The experience of work in the educational and scientific center for training foreign citizens allowed to systematize classroom and extracurricular work, to compose a modern methodological base of tasks and questions of informational and creative nature.

The local lore material demonstrates various forms of work: speech exercises, interactive conversations and tasks, excursions to historical places of the city. This approach deepens social and cultural adaptation, provides cultural needs, professional knowledge, provides an opportunity for practical use of the mastered material in real communication. This form of work becomes effective because it continues the themes of the practical course of the Ukrainian language and professional subjects and due to the complex activity of the human senses develops the communication skills of foreign students. The practical significance of the materials lies in the systematic approach to the formation of socio-cultural competence of foreign citizens, as well as in combining psychological knowledge with practical skills of coherent oral and written speech of students learning the language of the country where they live and study. The materials of the article can be used in the work of foreign communicators in the classroom and independent work.

Key words: socio-cultural adaptation, motivational preparedness, competence, virtual excursions, interactive methods.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Висловлення Говарда Гарднера – одного з авторів сучасних досліджень про інтелект, безпосередньо стосується вивчення іноземних мов: «Є більш ніж один спосіб вивчитися тому, що вважається важливим» [1, с. 116]. Здійснення цієї мети залежить перш за все від соціокультурної адаптації здобувачів освіти до умов навчання та проживання в Україні. Традиційно навчання слухачів розпочинається у навчально-науковому центрі з підготовки іноземних громадян Полтавського державного медичного університету, де засвоюється українська мова і низка загальноосвітніх предметів, необхідних для вступу на перший курс. Метою статті є аналіз ефективності прийомів, методів і форм роботи з вивчення української мови іноземними студентами з урахуванням адаптаційних процесів входження в іншу культуру та навчальне середовище.

Варто зазначити, що термін «українська мова як іноземна» увійшов до широкого вжитку в XXI столітті унаслідок активізації навчання громадян з інших держав. За таких умов важливо враховувати думку психологів (Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонтьєв) про те, що навчання мови як іноземної відбувається всупереч тенденціям засвоєння рідної мови. Вчені вважають, що дитина ніколи не розпочинає оволодіння рідною мовою з вивчення абетки, з читання і письма, зі свідомої побудови фрази, з елементів вивчення граматики, що зазвичай покладено в основу навчання іноземної мови.

Відповідно курс української мови має свою специфіку щодо мети, змісту, підходів, принципів, методів. Задля дидактичної мети науковці (Є.Верещагін, М.Костомаров) виокремлюють два напрямки: від фактів мови до фактів культури і від фактів культури до фактів мови. Основною ж метою в навчанні української мови як іноземної залишається комунікативна. Вона вдосконалюється завдяки чотирьом видам мовленнєвої діяльності іноземних слухачів: аудіювання, читання, говоріння, письма. Високий рівень мотиваційної підготовленості іноземних слухачів до навчальної діяльності передбачає усвідомлення перспективних і найближчих цілей відносно їх професійного майбутнього, стійкий інтерес до вибраної професії, пізнавальну активність. Рівень мотиваційної підготовленості слухачів можна розділити на високий, середній і низький. На момент прибуття до України більшість іноземних слухачів має середній або низький рівень. Про це говорять практика вступного тестування, аналіз документів та результати перших атестацій. Значний процент відсутності слухачів на заняттях збільшує рівень самостійної підготовки слухачами пропущеного матеріалу, що також не сприяє адаптації. Вивчення особливостей слухачів центру дозволяє зробити висновок, що академічна неуспішність пов’язана з особливостями психіки (слабким типом нервової системи, відсутністю звичок до напруженої розумової роботи, нестійкістю уваги, лінню, відсутністю асоціативного мислення); з відсутністю або недостатністю вмінь і навичок розумової роботи (раціональне використання часу, самостійні заняття, робота з

книгою). Потрібно враховувати, що вказані фактори адаптації проявляються у різних слухачів у різних ступенях. Вірне виявлення взаємодії цих факторів допомагає обрати більш оптимальний комплекс заходів для підвищення рівня адаптації слухача. Важливим є принцип обліку національно-культурних особливостей, який обумовлений специфікою процесу навчання, організаційних форм в педагогічній системі довузівської підготовки іноземних слухачів, тісно пов'язані з принципом обліку адаптаційних процесів в аспекті соціально психологічній адаптації. Національно-культурні особливості слухача бажано враховувати при формуванні навчальних груп. Але проблема оптимізації національного складу групи складна і багатофакторна. Так, в мононаціональних групах не виникає проблем міжнаціональної взаємодії слухачів, складається однорідне психологічне і мовне середовище. Слухачі можуть ефективно спілкуватись і допомагати один одному рідною мовою. Але при цьому гальмується вивчення української мови через відсутність необхідності її використання як мови посередника при міжнаціональному спілкуванні, складається внутрішній ізольований мікроклімат, що не сприяє оптимальному перебігу навчального процесу. Так в групах, укомплектованих слухачами однієї національності, різко обмежується комунікативна активність слухачів на мові, що вивчається У багатонаціональних групах стимулюється комунікативна діяльність слухачів на мові навчання через необхідність підтримки міжнаціонального спілкування. Для уникнення на початковому етапі адаптаційних проблем різного характеру в навчально-науковому центрі з підготовки іноземних громадян розробляється соціально-культурна адаптаційна програма. Рекомендовані форми виховної роботи допомагають усунути і пом'якшити проблеми адаптації та прискорити її перебіг. Соціально-культурна адаптаційна програма має матричну будову і складається із трьох послідовних і взаємопов'язаних етапів: 1) початковий адаптаційний етап; 2) соціально-культурний етап; 3) етап соціально-професійної орієнтації. Кожному етапу відповідають певні види та форми виховної роботи, які

дозволяють вирішувати конкретні завдання соціально-культурної адаптації слухачів.

Успішність навчання залежить від успішного входження іноземного громадянина до умов навчання. Саме це обумовлює актуальність дослідження проблем адаптації іноземних слухачів до освітнього процесу українського вищого закладу освіти. Соціокультурна адаптація передбачає пристосування індивіда до умов нового соціокультурного середовища, зокрема до нових ціннісних орієнтирів, норм поведінки, традицій, забезпечуючи його успішне існування у новому культурному середовищі. Фінськими вченими В. Раутеном і М. Коксієном [2, с. 89], виокремлюється чотири фази (стадії) соціокультурної адаптації іноземців до життя в іншій країні. Для першої фази – «фаза першої реакції» – характерним є дисонанс між об'єктом і суб'єктом особистості, формування захисних механізмів, зниження соціокультурної активності й працездатності людини. Друга фаза – «фаза соціальної адаптації» – відзначається зростанням автоматизму у виконанні життєво необхідних функцій, послаблення уваги до нової інформації, відчуття ірреальності того, що відбувається, погіршення пам'яті, бажання прожити сьогоднішній день скоріше. Третя, «контрастна», фаза адаптації може продовжитися у формі тривалої апатії або змінитися на агресію. У цей період продовжуються регресивні процеси, де переважають в основному соціобіологічні потреби (поїсти, поспати, ні про що не думати), що можуть прийняти й агресивний характер, якщо щось заважає їх задоволенню. Це теж є одним з механізмів захисту. Третя фаза характеризується також порушенням цілісності взаємозв'язку індивіда з середовищем, а саме відсутнє повноцінне спілкування, має місце мовний бар'єр, надто багато незвичного – інша культура, традиції, звичаї. Заключна, четверта фаза – «фаза реабілітації» – це період достатньо інтенсивного задоволення соціальних потреб, відродження соціальної активності і здібності до креативної діяльності. На цій стадії відбувається також

розуміння звичаїв, традицій і стереотипів іншої культури, тобто відбувається зміна логіки поведінки людини за напрямком зближення з новою культурою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема соціокультурної адаптації іноземних слухачів детально аналізується в роботах таких вчених, як Г.А. Воробйов, М.В. Овчинникова, С.В. Патохіна та ін. Проте ця проблема вимагає подальшої практичної розробки з урахуванням конкретного контингенту іноземних слухачів та умов їхнього навчання. У зв'язку з цим українська мова як іноземна зі звичайного предмету перетворюється на засіб досягнення соціокультурної компетентності та розвитку особистості майбутнього фахівця. Предметом нашого дослідження обраний краєзнавчий аспект на заняттях української мови з іноземними громадянами. Особлива увага нами приділяється підтриманню толерантного ставлення слухачів до історії та культури, традицій і ментальних особливостей країни навчання та країн, з яких вони прибули. Один з принципів лінгвокраїнознавства полягає в розумінні процесу вивчення та викладання української мови як процесу акультурації іноземців, тобто засвоєння людиною, що виросла в одній національній культурі, історичних фактів, норм і цінностей іншої національної культури. Таким чином, відомості та уявлення про Україну, вже наявні у іноземних слухачів, закріплюються та активізуються. Водночас запас знань студентів значно збільшується, оскільки їх базовий рівень в цьому напрямку, як правило, недостатній. Ця тема розширюється в курсі «Країнознавство», навчальним змістом якого є історія, національні традиції та звичаї, культура та національна ментальність.

Виклад основного матеріалу. Велике практичне значення для слухачів центру з підготовки іноземних громадян є підготовка, участь і проведення засідання мовного клубу «Меридіани дружби». Перше засідання традиційно проводиться у перші місяці навчання. Слухачі готують повідомлення і презентації про свою рідну країну і слухають носіїв мови з повідомленнями і презентаціями про Україну, Полтаву, університет. Такі віртуальні екскурсії заохочують слухачів до продовження знайомства з

новою для них культурою. Ця форма знаходить своє використання як спосіб організації дозвілля слухачів та ознайомлення з культурою нашої країни, пам'ятниками, музеями, парками міста, де навчаються іноземці. Використання інтерактивних технологій навчання під час занять забезпечує слухачам можливість одержувати більше сучасного навчального матеріалу, ніж за традиційного викладу матеріалу викладачем. У студентів формуються вміння працювати з інформацією та приймати оптимальні розв'язки. Саме інтерактивні методи навчання передбачають особливі знання, уміння, навички [3, с. 144]. В умовах дистанційного навчання популярними стали мультимедійні презентації. Такі презентації спочатку знайомлять з новою лексикою, яка надається в перекладі на мову – посередник, або рідну мову, і необхідними лексичними коментарями,що забезпечують максимальне розуміння викладеного матеріалу [4, с. 41]. Ефективність презентації полягає в тому, що вона дозволяє акцентувати увагу аудиторії на важливих моментах викладеної інформації, зробити переказ навчального матеріалу більш яскравим і значущим [5, с. 194].

Екскурсії – це один із шляхів соціально-культурної адаптації іноземних слухачів центру з підготовки іноземних громадян до життя й навчання в нових для них умовах, екскурсії сприяють «входженню» інокомунікантів у соціокультурний простір України, про що йдеться мова в публікаціях Л. Богині [6]. Актуальною є тема «Місто, в якому я навчаюсь». Слухачі сприймають різну Полтаву – історичну, наукову, літературну, студентську. Випереджальним завданням для слухачів є розповідь про те, що їм сподобалось і що не сподобалось у Полтаві. Кожен слухач має вислухати співрозмовника перед формуванням своєї відповіді. Інноваційна модель навчання передбачає наближення до творчої активності і самостійності іноземних слухачів, що закріплюється у наступному завданні: прочитати слова і словосполучення, нові слова перекласти на рідну мову і записати до словника (річка Ворскла, Полтавська битва, Корпусний сад, пам'ятник Слави, фортеця, вежа, Біла альтанка, храм, дзвінниця та ін). Також

пропонується знайомство з текстом, відповіді на запитання, з'ясовуються вірні та хибні висловлення, продовжуються незакінчені речення та ін. Після активної підготовчої роботи пропонується написання власної розповіді та переказ її. Умови життя за пандемії внесли суттєві зміни у процес знайомства іноземних громадян з містом. Щоб зацікавити слухачів, урізноманітнити заняття в Zoomі під час локдаунів, викладачі проводять віртуальні он-лайн екскурсії містом за допомогою гугл-презентацій з подальшим коментуванням та обговоренням побаченого. Таким чином слухачі центру познайомились з краєзнавчім музеєм імені В. Кричевського, з музеєм Дальньої авіації, з заповідником Поле Полтавської битви, з музеєм-садибою І.П. Котляревського, Панаса Мирного, з історичним центром Полтави.

Починаючи вивчення базового граматичного курсу слухачі знайомляться з текстом «Місто, де я живу і навчаюсь», який їм знайомий за попередньою роботою. Робота над текстом навчає відповідати на запитання за змістом тексту. Після цього, спираючись на виконані раніше завдання, слухачі складають свою розповідь «Місто, де я живу і навчаюсь». Закріплення знань про історичні об'єкти, проводяться у формі інтерактивної віртуальної екскурсії за розширеним планом.

Слухачі знайомляться з путівниками, довідниками, альбомами, листівками, презентаціями, відеороликами, які допомагають зорієнтуватися у майбутній пішохідній екскурсії містом. Увага слухачів акцентується на подіях 300-літньої давнини, пов'язаних із перебігом Полтавської битви як частини Північної війни. На Івановій (Старополтавській) горі викладач акцентує увагу слухачів на першій письмовій згадці про Полтаву, відзначеній кам'яною брилою зі словами з Іпатьївського літопису, знайомить з пам'ятником гетьману Мазепі, зі Свято-Успенським храмом і дзвіницею, Білою альтанкою, музеєм-садибою І.П.Котляревського, Подільською вежею, панорамою Хрестовоздвиженського монастиря, пам'ятником полтавській галушці. Під час екскурсії містом слухачі можуть користуватись

інформаційними табличками, а також QR-кодами, які є в місті біля історично значущих пам’яток.

Перша екскурсія Полтавою – це знайомство з історичним центром. Пішохідна екскурсія продовжується 1,5–2 години, за цей час слухачі знайомляться з романтичним, гумористичним та історичним символами міста. Екскурсія як форма позааудиторної роботи стає по-справжньому ефективною, якщо вона «вписана» в навчальний матеріал, який опановують слухачі, вона є своєрідним продовженням теми з практичного курсу української мови і виступає, завдяки комплексній активності всіх органів чуття людини (побачити, почути, оволодіти навичками комунікації), динамічною формою розвитку комунікативних навичок іноземних слухачів. Для іноземних слухачів ПДМУ екскурсія стала повноцінною формою організації навчання, тому що, по-перше – це спосіб унаочнення реалій і комунікативних ситуацій, які є об’єктом вивчення за темою, а по-друге, це досвід практичного використання вивченого матеріалу в реальному спілкуванні. Г. Швець зазначає, що важливим є «лінгводидактичний аналіз тексту екскурсій, а також важливим моментом для вивчення мови є можливість вербалізувати досвід, отриманий під час екскурсій. Так слухачі отримують зразок вербального оформлення події, навчаються складати подібні розповіді за зразком і самостійно. У тексті семантизація незнайомої лексики відбувається через особистий досвід іноземця: слухачі пригадують, що було вчора, що вони бачили, як почувалися, у такий спосіб усвідомлюють значення окремих слів чи фраз» [7, с. 175].

Сучасні мультимедійні засоби дають можливість проведення різноманітних віртуальних екскурсій. Якщо традиційна екскурсія визначається поєднанням трьох головних чинників (показ, розповідь, рух), то віртуальна екскурсія як «відвідування визначних місць, змодельоване за допомогою комп’ютера» [7, с. 381] обмежується першими двома факторами і може бути проведена в аудиторії чи переглянута слухачем удома. За визначенням О. Подобєд, віртуальна екскурсія – це «умовне відвідування за

допомогою Інтернету інтерактивних веб-сайтів, визначних місць, музейних установ, мистецьких галерей світу з метою активного засвоєння екскурсантом нових знань, цільової зацікавленності студентів музейною спадщиною і мотивування бажання безпосередньо відвідати визначні місця або музеї» [8, с. 207].

Віртуальну екскурсію в навчанні української мови як іноземної О.Криницька вважає оптимальним способом опрацювання краєзнавчого матеріалу, оскільки під час аудиторного заняття – екскурсії рівноцінно представлені основні види комунікативної діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письма), на відміну від традиційної екскурсії, де переважає аудіювання та говоріння [9, с. 49].

Розглядаючи всі форми наочної презентації певних в першу чергу краєзнавчих об'єктів (власне віртуальна екскурсія, онлайн-шоу, фотодобірка, мультимедійна презентація тощо) варіантами віртуальної екскурсії, які урізноманітнюють розповідь викладача, допомагають семантизувати лексику, сприяють підвищенню уваги слухачів і кращому запам'ятовуванню завдяки залученню зорового каналу сприйняття. Тому у центрі з підготовки іноземних громадян практикуємо активне використання мультимедійних презентацій до тем історико-культурного та краєзнавчого спрямування. Під час вивчення біографії І.П. Котляревського, М. Ярошенка, Т.Г. Шевченка тощо. Під час вивчення теми «Київ – столиця України» іноземним слухачам крім уміщеного до підручника тексту для аудіювання і читання було запропоновано текст про Полтаву, про Харків, про Львів та Одесу. Сприйняття живого тексту, що описує реальні події, у супроводі відповідних фотографій, проходить зацікавлено і жваво.

У другому семестрі при вивченні дієслів руху в одному з завдань зустрічаємо питання «В яких містах України ви вже побували? В яких містах ви хотіли б побувати?». З'ясовуючи відповіді на ці запитання поступово переходимо до знайомства зі столицею України Києвом. Спочатку це віртуальна екскурсія містом. Знайомство з новою лексикою. Потім слухачі

читають текст «Київ», складають план переказу, відповідають на запитання тексту, кожен слухач отримує завдання підготувати розповідь про один із історичних об'єктів міста за текстом, пропонується знайти цікаві фото з Інтернету, найбільш підготовлені слухачі готують переказ всього тексту. Така робота не залишає нікого із слухачів байдужими і викликає бажання вивчити цей текст. На четвертому поетапному контролі перевіряється ця інформація. Деякі слухачі за бажанням створюють власні презентації міст Полтави, Києва або свого рідного міста. Особливо такий вид роботи став актуальним під час дистанційного навчання. Використання такої форми роботи сприяло розвитку пізнавальної активності іноземних слухачів. Проведення в групі іноземних слухачів відеотренінгу з демонстрацією слайдів свого рідного міста дозволило відпрацювати їх уміння і навички, необхідні для здійснення публічних комунікацій. При цьому особливо важливим було те, що пошук нестандартних рішень у навчальних ігрових ситуаціях здійснювався шляхом групової творчої діяльності. Це дозволяло поряд із закріпленням теоретичних знань і формуванням комунікативних умінь розвивати у слухачів навички соціальної взаємодії, зокрема у багатонаціональному колективі. Хоча, треба зауважити, що рівень мовної підготовки в цей період у більшості випадків ще не був достатнім. Логічним завершенням цієї роботи були щорічні весняно-літні екскурсії до Києва, Дніпра, Запоріжжя (на Січ), в яких брали участь більшість іноземних слухачів центру. Тут можна було бачити результати віртуальних екскурсій та презентацій.

Знайомство з цікавим краєзнавчим матеріалом відбувається під час вивчення уживання і відмінювання займенника *свій*, сполучникових слів *який (-а,-е,-і), котрий (-а,-е,-і)*; ступенів порівняння прикметників, дієприкметників. Тексти мовних вправ формуються таким чином, щоб були пов'язані з містом Полтавою та її історичними пам'ятками та локаціями. Текст, пов'язаний з іменем та творчістю художника М. Ярошенко, знайомить слухачів з картинами нашого земляка, які зберігаються у Полтавському

художньому музеї, і розповідає про його цікавий творчий шлях. Саме під час роботи над цим модулем дуже доречною стає віртуальна екскурсія вулицями міста (Гоголя, Пушкіна і Шевченка). Іноземні слухачі впізнають пам'ятник М.В. Гоголю, за влучним висловом Ліни Костенко «українського генія російської літератури», у Березовому сквері – пам'ятник О.С.Пушкіну (родовід якого походить з далекої Африки), та пам'ятникам цим видатним особистостям на розі вулиць Пушкіна і Гоголя, і звичайно – пам'ятник Т.Г.Шевченко, на вулиці якого, до речі, знаходиться наш університет. Завершується другий урок текстом «Т.Г.Шевченко», ця тема пропонується на поетапний контроль і на екзамен, тому вивчається дуже ретельно. А на шостому уроці «Людина і наука» ми згадуємо, що на території Полтавської обласної лікарні встановлено пам'ятник лікарю, хірургу – М.В. Скліфосовському, доля якого теж тісно пов'язана з Полтавою. А ще в місті є Полтавська політехніка – університет, який носить ім'я Юрія Кондратюка – вченого-самоука. Дотекстові і післятекстові завдання систематизують поняття часу (коли? скільки часу? як довго?). Цей та інший цікавий історичний матеріал, а також знайомство з культурою та наукою Полтавщини дає широкі можливості для вивчення граматики української мови іноземними громадянами. Вивчаючи життєвий шлях цих видатних людей, читаючи та переказуючи тексти, відповідаючи на запитання, слухачі засвоюють нову лексику, повторюють вже вивчену граматику мови, вдосконалюють свої набуті мовленнєві та комунікативні навички.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, краєзнавчий матеріал є потужним засобом соціальної адаптації іноземних слухачів. А презентація як унаочнення і вербалізація власного екскурсійного досвіду – є ще однією формою екскурсійної роботи при вивченні української мови як іноземної. Зазвичай цікавість стимулює мовленнєву активність слухачів. Означити ефективність навчальної екскурсії як лінгводидактичної технології можна модифікованим гаслом: «Прийшов, побачив, вивчив».

Екскурсія в навчанні української мови є одним із важливих і ефективних способів організації діяльності студентів, який, крім соціально-культурної адаптації та задоволення культурних потреб інокомунікантів, допомагає урізноманітнювати навчальний процес, поглиблює професійні знання слухачів, слугує способом унаочнення реалій і комунікативних ситуацій, дає можливість практичного використання опанованого матеріалу в реальному спілкуванні, завдяки активізації всіх органів чуття людина стимулює мовно-мисленнєві та мнемічні процеси, створює сприятливу для вивчення української мови дружню атмосферу і з цим не можна не погодитися.

У єдності аудиторної роботи, віртуальних і реальних екскурсій відбувається формування соціокультурної компетентності та розвитку особистості майбутнього фахівця на рівні мовних, мовленнєвих, соціальних, культурних, моральних компетентностей. Краєзнавчий матеріал, пов'язаний з історією і культурою міст України, допоможе відкрити новий світ для іноземних громадян, і водночас – залучити їх до активної праці на благо людства. Наслідком докладених зусиль є відгуки слухачів, що демонструють знання мови, вміння спілкуватися з представниками різних культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лещенко М. Зарубіжний досвід використання теорії множинного інтелекту Горварда Гарднера в навчальному процесі. *Педагогічні науки: теорія, інноваційні технології*. 2017. №10 (74). 116 с.

2. Раутен В., Коксиен М. Деятельность социального педагога по социокультурной адаптации учащихся иностранцев; Методологические основы социальной работы. М.: Педагогика. 1991. 256 с.

3. Турішева Л.В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект. Х.: Вид. група «Основа», 2006. 144с.

4. Северин Н.В., Северин Ю.В. Использование интерактивных технологий в решении задач межкультурных коммуникаций. *Новий колегіум*. 2014. №3. С.41-42.

5. Юсупов В.О. Проблема межкультурной коммуникации в обучении иностранным языкам. *Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів.* Харків: ХНМУ, 2012. Вип.6. С.194-195.

6. Богиня Л. Науковий стиль мовлення. Початковий курс: навчальний посібник для іноземних студентів, Полтава, ВДНЗУ «УМСА», 2017. 57с.

7. Швець Г. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. Київ: Фенікс, 2019. 529 с.

8. Подобєд О.А. Віртуальні навчальні екскурсії етнографічними музеями світу. *Єдність навчання і наукових досліджень-головний принцип університету: зб.наук. праць. /* укл. Г.І.Волинка, О.В Уваркіна, О.П.Ємельянова. Київ: Вид-воНПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. С.206-208.

9. Криницька О. Методика вивчення краєзнавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної. *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2016. №2 (86). С. 47-52.